

АДАПТАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ ДО НОВИХ УМОВ І ТЕНДЕНЦІЙ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано нові підходи до діяльності освітніх закладів, педагогічної діяльності вчителя, змістом якої розглядається творення Людини і підготовка в новому тисячолітті нових поколінь до життя на планеті.

Ключові слова: *концептуальні підходи, адаптація, світовий досвід, освітні заклади, життя на планеті.*

Світ вступив в епоху глобальної конкуренції, в якій досягнення окремих держав у будь-якій сфері чи галузі неминуче залежить від розвитку інших держав у цих сферах. Тому з погляду тенденцій суспільного розвитку інтеграція означає об'єднання в ціле окремих країн і народів, окремих культур та освітніх просторів. Це доцільна єдність і взаємозв'язок концептуальних підходів, цілеспрямована узгодженість стратегічних дій, соціальних, національних, економічних процесів і явищ для покращення якості людського життя, екологічного, культурно-просвітнього простору на основі вивчення існуючого світового досвіду й найновіших і найпрогресивніших наукових досягнень. Це, насамкінець, відкриті ділові контакти, інформаційні впливи на кожну людину, спільний з усіма народами планети потужний пошук оптимальних шляхів побудови стратегії життя, розвитку вміння жити разом, способів координації спільних зусиль світової спільноти над збагаченням загальнолюдських, правових, інформаційних, духовних, етнічних можливостей для повноцінного розвитку й саморозвитку особистості.

Сучасна педагогічна наука пропонує педагогам комплексний погляд на світ і людину в ньому, на її місце та роль у масштабах соціуму й Усесвіту. Філософські ідеї про безмежність розвитку особистісного потенціалу, ноосферу, етногенез, які увійшли в суспільний контекст, значно розширюють і поглиблюють розуміння природи людини, відкривають нові підходи до діяльності освітніх закладів, педагогічної діяльності вчителя, змістом якої все чіткіше розглядається творення Людини.

Ці явища ускладнюють завдання сучасної системи освіти. Не допомагає в цьому й найсучасніша науково-людинознавча інформація, яка нагромаджена за останні півстоліття багатьма науками. Ці знання невпинно розширюються та майже щодня поповнюються новими. Вони незмірно потрібні сучасному педагогу, батькам, нарешті, учням і студентам для самопізнання себе, уникнення нещастя та збочень, які постали в новому тисячолітті перед найцивілізованішими суспільствами у сфері освіти й підготовки нових поколінь до буття на ушкодженій планеті під мечем низки небезпечних загроз для виживання людства. На землі реально існує багато зон, на яких уже сьогодні жити людині неможливо.

Система освіти та науки має не тільки постійно адаптуватись відповідно до тенденцій суспільного світового розвитку, а й випереджати ці процеси. Це означає сприйняття всього нового прогресивного у світовій і вітчизняній науці та освітній практиці, підготовка висококваліфікованих фахівців, безперервність і ступінчастість освіти, її випереджальний характер.

Різні аспекти проблеми інтеграції, зокрема в педагогіці, висвітлено в працях Р. Абдулова, В. Астахова, М. Берулави, В. Гаврилюка, С. Гончаренка, О. Дружинського, Г. Ібрагімова, М. Іванчука, Б. Кедрова, К. Корсака, В. Кременя, Н. Миропольської, Л. Пуховської, В. Семенова, Г. Серікова та ін.

У цілому розуміння інтеграції різних наук набирає сили, цьому сприяє потреба вирішення групи глобальних та інших проблем, без чого не можна сподіватися на виживання людства й забезпечення його стійкого розвитку.

Мета статті – висвітлити шляхи та педагогічні засоби інтеграції педагогіки з іншими науками в сучасному соціумі.

Серед тих засобів, на які може розраховувати частина людства у вирішенні вказаних проблем, найбільш перспективними є педагогічна наука й освіта, концептуально побудовані на прогресивних ідеях інтеграції навколо глобальних проблем життєдіяльності людства й кожної конкретної особистості, зокрема, з урахуванням прогресивних ідей, започаткованих філософом В. Кудіним щодо потреби в зміні людством багатьох його нинішніх ідеалів та прагнень, уявлення про життєві цінності й вибір людиною власного сповідального шляху до щасливої долі.

Справді, на думку В. Кудіна, вже сьогоднішня освіта має зосередити увагу на формуванні тих загальнолюдських цінностей життя, в яких не буде місця агресії, сутяжництву, насильству, безжальній експлуатації чужої праці, збагачення за рахунок інших, використання зброї як засобу панування над іншими країнами та народами [1, с. 20].

Відірваність освіти від цих глобальних проблем гальмує розвиток суспільства, освіти, самої особистості (учня, вчителя, будь-якого громадянина планети). Цим, перш за все, пояснюється й визнаний факт, що знання механічно не переростають у гуманні та порядні відносини між людьми, а з них – у стиль поведінки. Більше протилежних випадків, коли, наприклад, грамотні й навіть обізнані в юридичних кодексах люди свідомо порушують права інших, вирубують ліси під власні дачі, скоюють цинічні фінансові махінації та не вбачають у цьому жодного гріха перед народом, суспільством, своїми батьками та дітьми. Свого часу К. Ушинський попереджав, що знання не роблять людину вихованою.

Учені всього світу б'ють на сполох: вже не можна продовжувати робити на Землі тільки те, що хочеться; людина, де б вона не мешкала, має приймати на себе – в особистому й історичному плані – відповідальність за все те, що відбувається на планеті. Дослідники науково обґрунтовують необхідність формування засобами освіти планетарного мислення, йдеться про зародження взаємозалежного й інтегрованого світу, про духовність як усвідомлення своєї належності до цілісного світу.

Зусилля освітян, таким чином, мають бути спрямовані на розв'язання глобальних проблем виживання цивілізації, ще вимагає педагогічної співпраці, співтворчості й координованого розвитку нового громадянина планети.

Нову модель людського співіснування на Землі вчені пов'язують також із загостренням екологічної кризи. Перша жінка-космонавт Валентина Терешкова зі сльозами на очах розповідала дітям “Артеку”: “Облітаючи Землю, вперше відчувала, що люди мають турбуватися про свою планету, берегти її. Я була приголомшена, дивлячись на Землю з Космосу. Я миттєво зрозуміла, яка маленька й тендітна наша планета, яка кудись рухається в темряві Всесвіту. Зразу стало зрозуміло, що всі ми включені в одну життєву систему, яка підтримує існування

кожного з нас. Кордони, намальовані на картах, умовні. Відокремленість шкодить нам, бо відмінність між нами незначна, порівняно з тим, що нас поєднує”.

Освіта й виховання мають виступати основними факторами впливу на підготовку майбутнього до життя в умовах цілісності, взаємозалежності, відповідальності й турботи, замість вузько орієнтованої моделі життєдіяльності на Землі.

З яких би позицій ми не підходили до парадигми освіти, потрібно оперативніше робити безпосередні практичні кроки до участі в дослідженні та роз’язанні розглянутих глобальних проблем. Здійснення таких кроків вимагає серйозного наукового обґрунтування відповіді педагогів-дослідників та вчителів на такі важливі запитання:

- якими мають бути сьогодні цілі загальної освіти, що визначають її зміст та організацію?

- яким чином відбирати зміст планетарно орієнтованої освіти, яким мають оволодіти діти в школі?

- за якими критеріями мають оцінюватись якості здобутої освіти в школах, гімназіях, ліцеях, вищих навчальних закладах?

Відповіді на ці запитання визначають стратегію розвитку педагогічної науки, освіти будь-якої країни, її пріоритети та напрями.

Але чи досліджені закономірності функціонування й розвитку освітніх процесів з урахуванням того, що відбувається в науці, на Землі, у Всесвіті? Чи стурбовані цими проблемами організатори модернізації сучасної освіти, чи мають наміри враховувати тенденції суспільного розвитку? Чи зацікавлена врешті-решт влада, у вихованні всім світом заявленої гуманної, порядної, безкомпромісної та кришталево чесної особистості? Чим можна переконати в цьому практичного освітянина, якщо критерієм якості освіти і його праці вважається рівень навченості випускників у цілому та володіння ними спеціальними знаннями й навичками зокрема?

Першорядного значення вищесказане набуває, коли мова йде про підготовку вчителя – майбутню духовно-інтелектуальну педагогічну еліту, яка, маючи величезний творчий потенціал, повинна реально впливати на перебіг подальших перетворень в Україні та в усьому світі. Чи враховують таку нову місію майбутнього вчителя той, хто здійснює його професійне і громадське становлення, готує вчителя до виконання ним свого історично-суспільного призначення?

У дослідженнях багатьох учених подано моделі інтеграційних процесів у формуванні особистості сучасного випускника ВНЗ задовго до виникнення питання про підписання Болонської конвенції, зокрема, утверджена й розвивається А. Джуринським концепція виховання мешканців Землі як спільного Дому людства [2].

Посилаючись на світовий досвід подолання кризи в освіті, Л. Воробйова, зокрема, підкреслює, що найважливішим завданням освітньої інтеграції є робота, спрямована на духовне зближення народів, подолання взаємних образ та недовіри між ними [3].

К. Корсак, аналізуючи стан сучасної світової вищої школи, вважає, що зміни соціальних і політичних пріоритетів багатьох країн світу зумовили перегляд основної мети освіти, перехід від виховання громадянина однієї держави до формування “громадянина світу”, людини відповідальної й освіченої, мораль якої має досягнути рівня відповідності тим завданням, які вже зараз потрібно вирішувати.

Вдумливе ставлення до творчої спадщини інших народів дасть змогу, на думку Н. Миропольської, побачити не тільки відмінність, а й знайти спільне в ставленні до дійсності, допоможе більш глибоко пізнати своє рідне, дасть відповідь на важливе запитання: як жити разом у мирі та злагоді, утверджувати досвід системної оптимізації розв'язання не тільки економічних та екологічних проблем, а й гарантувати гармонію та культуру відносин між людьми.

Зрозуміло, що якісний бік інтеграції освітньої галузі повністю залежить від науково-методичного забезпечення стратегії культури миру, яка полягає в такому:

- формуванні базової культури особистості, її вміння виявити своє ставлення до світу, до людей, до себе в самобутніх національних формах;
- розумінні вчителем відповідальності як учителя людства, який стоїть біля джерел суспільства майбутнього; як учителя, що формує особистість дитини, людини для всього людства;
- перебудові системи освіти в систему виховання й розвитку особистості;
- перетворенні все ще існуючої практики авторитаризму у відносинах суб'єктів навчально-виховних закладів, закладів культури урядових установ, громадських організацій на основі розробки та використання науково обґрунтованих програм під назвою “До культури миру”;
- формуванні в дорослих і дітей нової свідомості з орієнтацією на світову культуру миру, адекватної почуттям, потребам і діям відповідальності за безпеку, благополуччя, комфорт і радість життя.

Висновки. Таким чином, проаналізовані нами окремі напрями інтеграції в освітній сфері дають підстави для висновку про те, що до найважливіших, сучасних і гострохарактерних цілей освіти можна віднести такі, як:

- залучення дітей і дорослих до осмислення стану сучасної планетарної екології шляхом ознайомлення з біологічними регіональними системами різного масштабу, з їх взаємозалежностями та наслідками взаємодії з підсистемами інших регіонів;
- гармонізація міжособистісних відносин на основі реалізації загальнолюдських цінностей, досягнень у цій сфері різних культур і цивілізацій, поваги етнокультурних особливостей інших народів;
- ознайомлення дітей з випадками міжетнічних конфліктів, етнічним багатством людського роду, миротворчими формами захисту прав людини;
- навчання дітей уміння жити й працювати разом, у команді, у групі, брати на себе відповідальність за долю інших людей;
- здійснення психологічного оздоровлення учнів гуманістичними методами виховання через успішну творчу працю, духовну взаємодію, стимулювання й оволодіння методами самооздоровлення тощо.

В основі інтеграції освітніх процесів має бути перехід від виховання громадянина країни до формування громадянина планети. Механізм такого переходу має стати для педагогічної науки предметом наукового осмислення та науково-методичного забезпечення.

Список використаної літератури

1. Корсак К.В. Світова вища освіта: порівняння і визначення закордонних кваліфікацій / К.В. Корсак. – К. : МАУП – МКА, 1997.
2. Джуринский А.Н. Сравнительная педагогика : учеб. пособ. / А.Н. Джуринский. – М., 1998.

3. Приоритеты современной педагогики : материалы международного педагогического проекта. – М., 1993.

4. Воробйова Л.С. Світовий досвід у подоланні кризи вищої освіти / Л.С. Воробйова // Сучасний стан вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-методичної конференції. – К. : КНУ, 2000.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2012.

Виндюк А.В. Адаптация педагогики к новым условиям и тенденциям общественного развития

В статье проанализированы новые подходы к деятельности образовательных учреждений, педагогической деятельности, содержанием которой рассматривается творение человека и подготовка новых поколений к жизни на планете.

Ключевые слова: *концептуальные подходы, адаптация, мировой опыт, образовательные учреждения, жизнь на планете.*

Vindyuk A. Adapting pedagogy to new conditions and trends of social development

The article analyzes the new approach to the operation of educational institutions, educational activities, the content of which is more clearly seen the creation of man and the training of new generations of life on the planet.

Key words: *approaches, adaptation, international experience, educational institutions, life on the planet.*